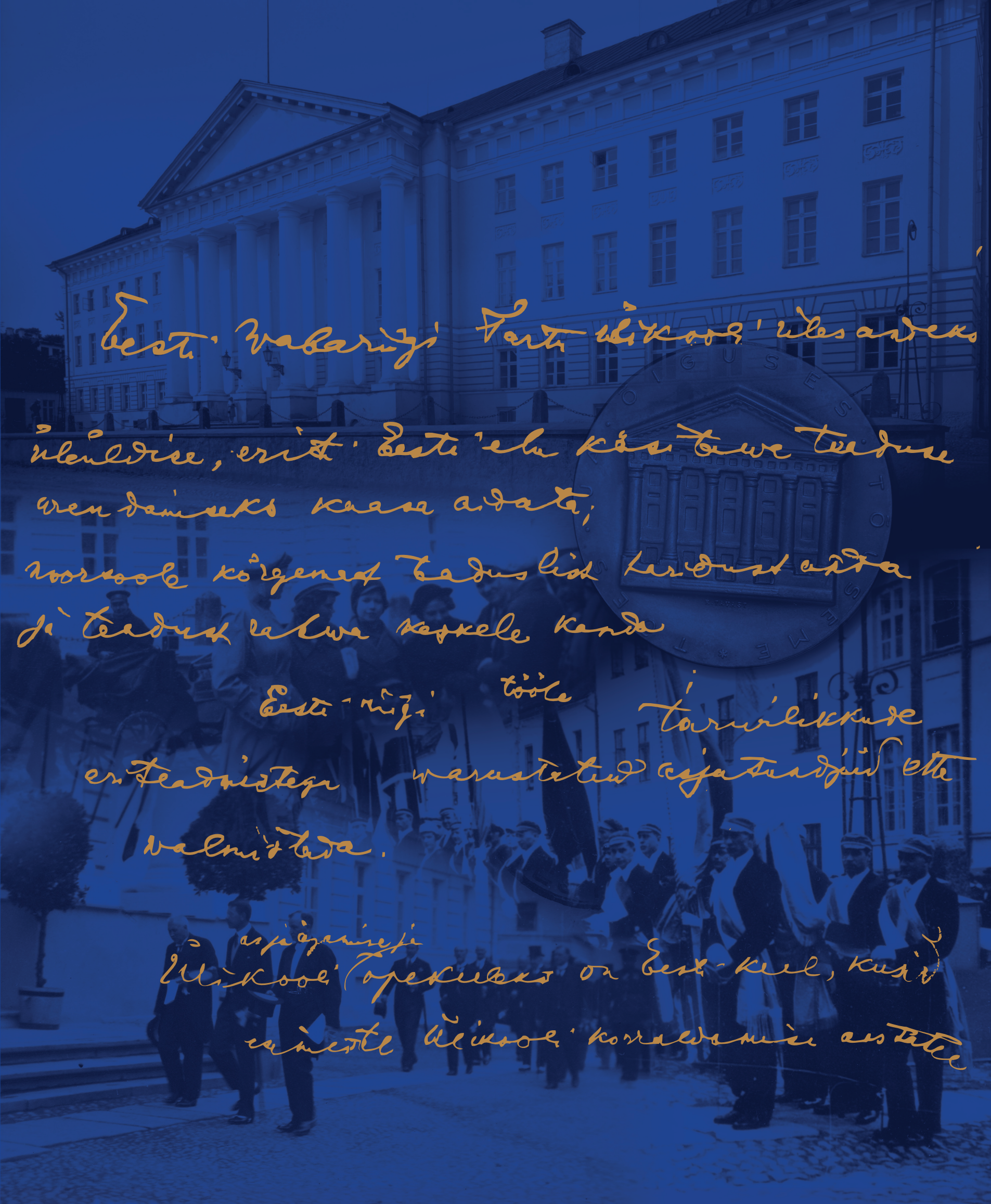

Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ülesandeks
üldelise, eriti Eesti keele kaitse teaduse
arendamiseks luua adata;
noorsoo kõrgemaad teaduslikult haridust anda
ja teadustalvise kooli kanda

Eesti riigi tööle
eriteadustega varustatud ajakirjanduslikke
valmistada.

aspirantide
Ülikooli õpetajateks on Eesti keele, kuni
võimalik Ülikooli korraldamine asutuse

E. V. Tartu Ülikool 90

Tartu Ülikooli Raamatukogu
K A L E N D E R

2009

E. V. Tartu Ülikool 90

Sõjast ja sisemistest vastuoludest räsitud Vene impeeriumi lagunemisega täitus eestlaste unistus oma riigist. Poliitiliselt iseseisvunud rahvas vajas ka oma ülikooli.

Hirmust läheneva rinde ees oli 1915–1917 suur osa keiserliku Tartu ülikooli varadest, sh ka 420 tuhande köiteline raamatukogu, evakueeritud Venemaale. Veebruaris 1918 Tartu hõivanud Saksa okupatsioonivõimud asusid looma saksakeelset maaülikooli, nn *Landesuniversität*’i. Eesti haritlaskonna suhtumine sellesse oli tõrjuv. Eesti Üliõpilaste Seltsi vilistlaskogu koosolekul 3. märtsil 1918 sõnas Oskar Kallas: „...eesti haritlastel on valida, kas minna Venemaale eliidiks või Saksamaale labidameheks. Kuid me ei vali kumbagi, me jääme siia, loome oma ülikooli ja haritlaskonna” (75 aastat Eesti ülikooli Tartus. Tartu, 1997, lk. 70). Okupatsiooniaja tingimustes ei suudetud palju teha, ometi aitas see kaasa, et Tartu akadeemilistes ringkondades hakati tõsiselt mõtlema, keda omadest või eestisõbralikest teadlastest kutsuda õppejõuks, kui selleks võimalus avaneb.

1. detsembril 1918 andsid Saksa okupatsioonivõimud Tartu Ülikooli üle Eesti Ajutise Valitsuse moodustatud komisjonile. Rahvusülikooli esimene hoolekandja ja organiseerija Peeter Pöld on meenutanud: „Siin avanes nii mõnigi sinnamaani tundmatu väljavaade, tärkas nii mõnigi enneaimamatu lootus, mis aitas eesti ülikooli mõtet välja jõuda kahvatust mõistelikkusest tõelikkuse piiridele.” (Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929. Tartu, 1919, lk. 4). Tugevalt elas eestikeelse ülikooli rajamise mõte eesti üliõpilaskonnas. Novembris 1918 Tallinnas toimunud Tartu, Riia, Petrogradi ja Moskva eesti üliõpilasorganisatsioonide esindajate koosolekust osavõtjate soov, et rahvusülikool alustaks tööd juba jaanuaris 1919, oli siiski ennatlik – tuli üle elada enamlaste lühike võimuperiood, puudusid õppejõud, paljud üliõpilased ning keskkooliõpilased olid Vabadussõjas.

16. maist kuni 8. juulini 1919 töötas emakeelse ülikooli avamise eeltööde komisjon. Augustis võis alustada esimeste õppejõudude valimist, septembris üliõpilaste immatrikuleerimist ja oktoobris tegelikku õppetööd. Pidulik aktus 1. detsembril 1919 Tartu Ülikooli aulas kuulutas rahvusülikooli sündi.

Eesti Vabariigi ja Nõukogude Venemaa vahelise rahu- lepinguga 2. veebruarist 1920 tagastati Tartu Ülikoolile peaaegu täielikult tema hinnaline raamatukogu, mida asuti süsteemselt ja järjekindlalt täiendama. Trükiste kõrval on raamatukogusse lisandunud ka rahvusülikooli esimesi kümnendeid peegeldavaid arhivaale ja kunstivara. Näidised nende seast ilmestavad eestikeelse ülikooli 90. aastapäeva tähistavat Tartu Ülikooli Raamatukogu kalendrisarja kaheksandat väljaannet.

Koostajad

The University of Tartu of the Estonian Republic 90

With the disintegration of the Russian empire, which was devastated by war and inner contradictions, the Estonians’ dream of their own state came true. The people who had become politically independent also needed their own university.

For fear of the approaching front, a large part of the property of the imperial University of Tartu, including the 420,000-volume library, was evacuated to Russia in 1915–1917. The German occupation authorities, who occupied Tartu in February 1918, began to establish a German-language university, the so-called *Landesuniversität*. The Estonian intellectuals’ attitude to it was negative. Oskar Kallas said on 3 March 1918: “...Estonian intellectuals can go to Russia to be the élite there, or go to Germany to be the labourer there. But we will choose neither course, we will remain here and create our own university and learned class”. During the occupation, it was not possible to do much, but the academic circles in Tartu began to seriously consider who of the Estonian scientists or non-Estonian scientists friendly to the Estonians could be called to teach at the university if an opportunity presented itself.

On 1 December 1918, the German occupation authorities handed the University of Tartu over to a commission set up by the Estonian Provisional Government. Peeter Pöld, the first curator of the Estonian national university, has recalled: “Here, several hitherto unknown perspectives opened, and many a hope sprang up, which helped the idea of an Estonian university to move from a mere idea to the borders of reality.” The idea of founding an Estonian-language university was very popular with Estonian students. In November 1918 in Tallinn, a meeting of representatives of Estonian student organizations from Tartu, Riga, Petrograd, and Moscow expressed the wish that the Estonian national university should start its activity in January 1919 already, but there was still much preparatory work to do.

The commission for reopening the University of Tartu was active from 16 May to 8 July 1919. The first members of the teaching staff could be elected in August, the first students matriculated in September, and teaching could start in October. The festive opening ceremony in the assembly hall of the universiy on 1 December 1919 declared the birth of a national university.

On the basis of the peace treaty between the Republic of Estonia and Soviet Russia from 2 February 1920, the University of Tartu got back its valuable library almost in its entirety, and systematic and consistent supplementing of the library began. Besides publications, the library has acquired documents and artworks reflecting the first decades of the national university. Examples of these illustrate the eighth issue in the calendar series of Tartu University Library, which is devoted to the 90th anniversary of the Estonian-language University of Tartu.

Compilers

§ 3.
Ülikool jaguneb viiele ~~peale~~ teaduskonda.
Need on: 1) usuteaduskond; 2) õigusteaduskond;
3) arstiteaduskond; 4) ajaloo-keeleteaduskond
ja 5) matemaatika - loodusteaduskond. ~~Pe~~
Teaduskonnad jagunevad neades maksimate õpe-
plaanide ~~aluste~~ ^{poolde} jaoskondadeks.

Ülikool k
õhtes haru
täiesti auton
Ülikooli pä
Toome mäe, k
erdine kirj
ning kunda

Eesti Vabariigi
Tartu Ülikooli põhikirja
1. Üldised määrused.

§ 1.
Eesti Vabariigi Tartu ülikooli ülesanded
on: 1) ~~teadus, eriti Eesti elu käsitamine~~
üldelise, eriti Eesti elu kasulike teaduse
arendamiseks kaasa aidata; 2) ~~teadus~~
noorsoo kõrgeimat teaduslik haridust anda
ja teadustalvuse kasvatada; 3) Eesti riigi
~~teaduslikult ettevalmistatud~~ ^{toole} tarvilikkude
eriteadustega ~~ja~~ varustatud asutustega ette
valmistada.

§ 2.
^{asipäevine}
Ülikooli ^{asipäevine} õpetuskeel on Eesti keel, kus
~~juba~~ ^{juba} ~~arvest~~ ^{arvest} ülikooli korraldamise asutuse
~~prohvi~~ ^{prohvi} nõusolekul õigis on ka ~~te~~ ^{getamist} Saksa ja
Wear ning teiste võõraste keelte lüheda.

E. V. Tartu Ülikooli põhikirja mustandkäsikiri, koostanud hoolekandja Peeter Põld. [1919].
Draft statutes of the University of Tartu of the Estonian Republic. Compiled by Curator
Peeter Põld. [1919].

2009

JAANUAR / January

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
1				1 Uusaasta	2	3 Vabadussõjas võidelnute mälestuspäev	4
2	5	6 Kolmekuningapäev	7	8	9	10	11
3	12	13	14	15	16	17 Tõnisepäev	18
4	19	20	21	22	23	24	25 Paavlipäev; tatjanapäev
5	26	27 Holokausti ohvrite mälestuspäev	28	29	30	31	

16. jaanuar – 250 aastat Tartu ülikooli trükkali Michael Gerhard Grenziuse (1759–1822) sünnist
16 January – 250th birthday of Michael Gerhard Grenzius (1759–1822), printer to the University of Tartu

23. jaanuar – Friedrich Puksoo (1890–1969) 119. sünniaastapäevale pühendatud ettekandepäev
23 January – conference to commemorate the 119th birthday of Friedrich Puksoo (1890–1969)

E. V. Tartu Ülikooli põhikirja mustandkäsikiri, koostanud hoolekandja Peeter Põld. [1919].
F 55, n. 2, s. 2, l. 12–13

1. detsembril 1918 andsid Saksa okupatsioonivõimud Tartu Ülikooli üle Eesti Ajutise Valitsuse moodustatud komisjonile, mida juhatas haridusminister Peeter Põld (1878–1930). Mõni päev hiljem nimetati P. Põld Tartu Ülikooli hoolekandjaks, kes asus juhtima ettevalmistusi selle avamiseks rahvusülikoolina ja visandas sihid. Tartu Ülikooli taasavamise eeltööde komisjoni koosolekul 16. mail 1919 sõnastati need järgmiselt: “1) teaduste edendamine ja arendamine, 2) nooresoo teaduslik kasvatus ja 3) kõrgema haridusega tegelaste ühiskonna teenistusele ette valmistamine.”

Draft statutes of the University of Tartu of the Estonian Republic. Compiled by Curator Peeter Põld. [1919].
F 55, n. 2, s. 2, l. 12–13

On 1 December 1918, the German occupation authorities handed the University of Tartu over to a commission set up by the Estonian Provisional Government. The commission was headed by Minister of Education Peeter Põld (1878–1930). A few days later, Peeter Põld was appointed curator of the University of Tartu. He began leading the preparations to open it as the Estonian national university and outlined its aims. At the meeting of the commission for reopening the University of Tartu on 16 May 1919, these were formulated as follows: “1) To promote and develop sciences, 2) to provide scientific education to young people, and 3) to prepare persons with higher education for serving the society.”

Tartu Ülikooli värvikandvate üliõpilas-organisatsioonide nimekiri koos värvinäidistega. [1925]–1936. Fragment.

F 55, n. 2, s. 566

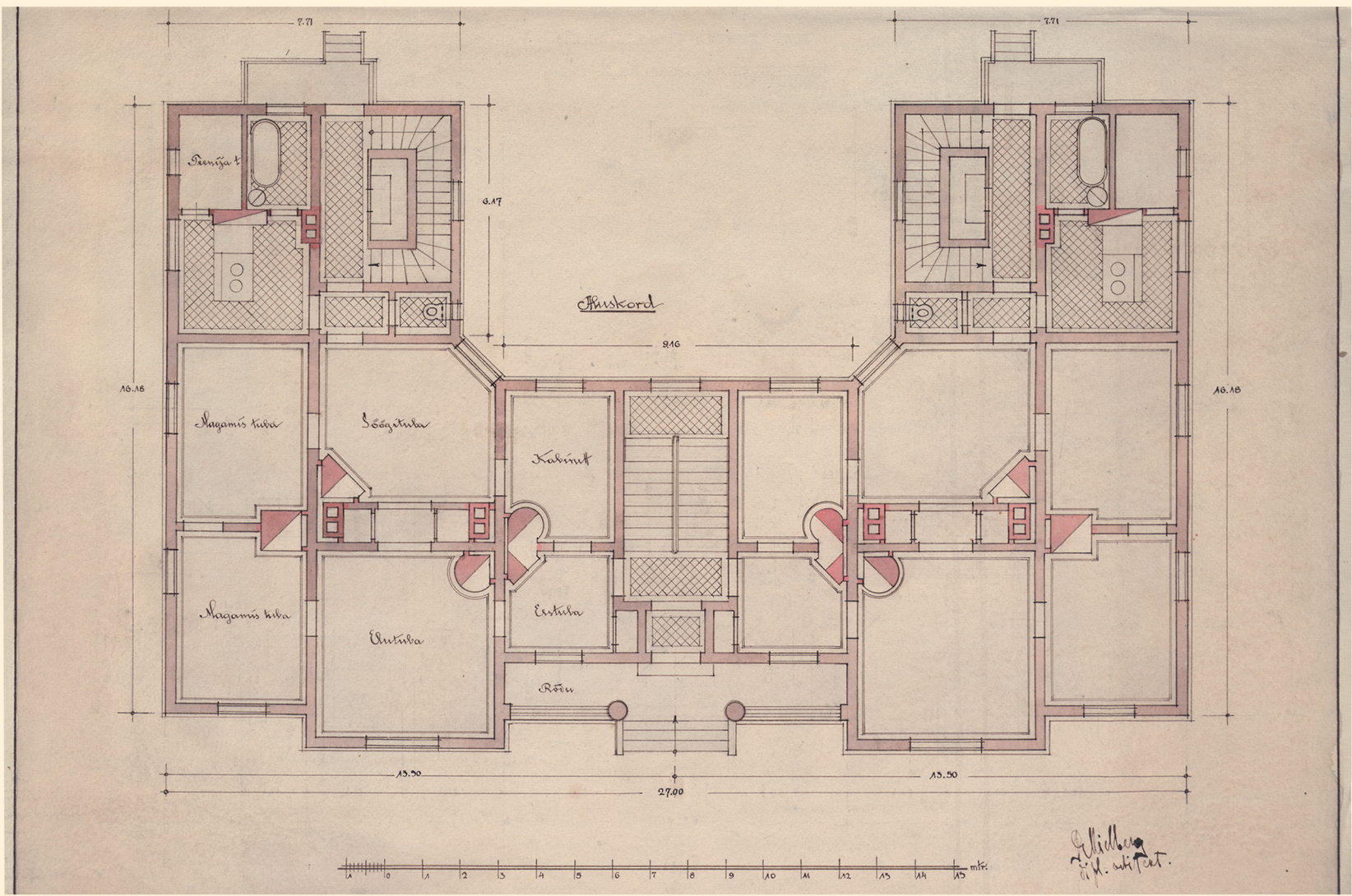
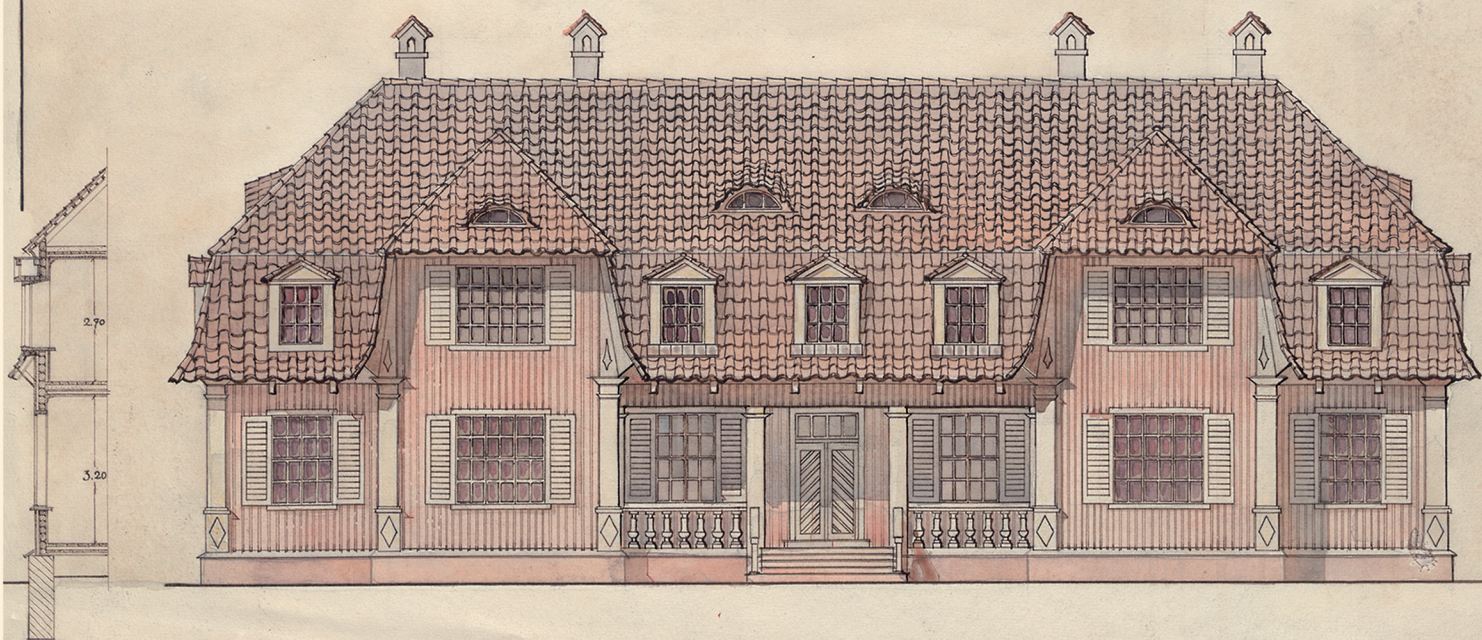
Eestikeelse Tartu Ülikooli avamise järel registreeriti ümber varasemaid üliõpilaskorporatsioone ja -seltse ning asutati uusi ühendusi. Nende tegevuse aluseks olid aated. Enamus üliõpilasorganisatsioone kasutas oma sümboolikas traditsioonilist kolme värvi kombinatsiooni.

List of colour-bearing student organizations of the University of Tartu with colour examples. [1925]–1936. Fragment.

F 55, n. 2, s. 566

After the opening of the Estonian-language University of Tartu, the existing student organizations were reregistered and new ones established. Their activity was based on noble ideas. Most student organizations used colours in their symbolism in the form of the traditional combination of three colours.

TARTU ÜLIKOOI PROFESSORITE ELUMAJA
KAVAND RAADI MÕISAS

Tartu Ülikooli professorite elamu kavand Raadil. Arhitekt Paul Mielberg. [1926].
Design of a dwelling-house of Tartu University professors in Raadi. Architect Paul Mielberg. [1926].

2009MÄRTS / March

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
9							1
10	2	3	4	5	6	7	8 Rahvusvaheline naistepäev
11	9	10	11	12	13	14 Emakeelepäev	15
12	16	17 Käädripäev	18	19	20 Kevade algus kell 13.44	21 Pendipäev	22
13	23	24	25 Paastumaarjapäev	26	27	28	29 Üleminek suveajale
14	30	31					

25. märts – Skytte päev Tartu Ülikoolis. Liivimaa kindralkuberner Johan Skytte (1577–1645) oli *Academia Dorpatensis*’e asutamise algataja ja ülikooli esimene kantsler

25 March – Skytte Day at the University of Tartu. Johan Skytte (1577–1645), the Governor General of Livonia, initiated the foundation of *Academia Dorpatensis* and was its first Chancellor

Tartu Ülikooli professorite elamu kavand Raadil. Arhitekt Paul Mielberg. [1926].

F 55, n. 2, s. 436

Paul Mielberg (1881–1942) oli alates 1922. aastast Tartu Ülikooli arhitekt ja ehitusõpetuse dotsent (1936. aastast eradotsent). Ta pidas loenguid ka arhitektuuri ja ehituskunsti ajaloost. P. Mielbergi projektide järgi valmisid kliinikute personali elamu Maarjamõisas (1923), üliõpilasmaja ümberehitus (1927, hiljem kohvik), põllumajandusteaduskonna hooned Raadil (1923–1927, hävinud), raamatukogu juurdeehitus Toomkiriku varemetes (1927–1929), võimla Jakobi ja Lutsu t nurgal (1929, hävis 1941), loomaarstiteaduskonna haavakliinik Narva mnt. 84 (1938), arstiteaduskonna silmakliinik J. Kuperjanovi t. 1 (1938), instituutide hoone Jakobi t. 2 (1940).

Design of a dwelling-house of Tartu University professors in Raadi. Architect Paul Mielberg. [1926].

F 55, n. 2, s. 436

Paul Mielberg (1881–1942) was Tartu University architect and docent of architecture since 1922 (since 1936 he was private docent). He also lectured on the history of architecture. The following buildings were completed according to P. Mielberg's designs: the dwelling-house of the staff of the university clinics in Maarjamõisa (1923), the reconstruction of the student house (1927, later cafe), the buildings of the Faculty of Agriculture in Raadi (1923–1927, destroyed), the enlargement of Tartu University Library in the Cathedral ruins (1927–1929), the gymnasium at the corner of Jakobi and Lutsu Streets (1929, destroyed 1941), the surgical clinic of the Faculty of Veterinary Science at Narva Road 84 (1938), the ophthalmic clinic of the Faculty of Medicine at J. Kuperjanovi Street 1 (1938), and the building of institutes at Jakobi Street 2 (1940).

Eesti Punase Risti Seltsi mälestusmärgi diplom Tartu Ülikoolile. Tallinn, 1927.
Diploma of the Estonian Red Cross Society's medal, awarded to the University of Tartu. Tallinn, 1927.

2009

APRILL / April

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
14			1 Karjalaskapäev	2	3	4	5 Palmipuudepüha
15	6	7	8	9	10 Suur Reede	11	12 1. ülestõusmispüha
16	13 2. ülestõusmispüha	14 Künnipäev	15	16	17	18	19
17	20	21	22	23 Rahvusvaheline raamatupäev; jüripäev	24	25 Markusepäev	26
18	27	28	29	30			

Eesti Punase Risti Seltsi mälestusmärgi diplom nr 8
Tartu Ülikoolile. Tallinn, 1927
F 55, n. 2, s. 100

Vabadussõja tagalas elanikkonna vabatahtliku abi korraldamiseks 8. detsembril 1918 asutatud humanitaarorganisatsioonist *Ühistöö* kasvas välja Eesti Punane Rist (EPR), mille põhikirja kinnitas Eesti Ajutine Valitsus 24. veebruaril 1919. EPR põhikirja koostas dr. Hans Leesment (1873–1944), seltsi esimene president aastani 1940.

Vabadussõja ajal ja järel tehtud ulatusliku koostöö hindamiseks asutas EPR 1920. aastal aumärgi, millest statuudi muutmisega sai 1926. aastal riigivõimu soovil sisuliselt Eesti esimene tsiviilorden.

Diploma No 8 of the Estonian Red Cross Society's medal, awarded to the University of Tartu. Tallinn, 1927.

F 55, n. 2, s. 100

The humanitarian organization *Common Work*, founded on 8 December 1918 in the rear of the Estonian army during the Estonian War of Independence to organize voluntary aid from the population, developed into the Estonian Red Cross (ERC). Its statutes were confirmed by the Estonian Provisional Government on 24 February 1919. The statutes were drawn up by Dr. Hans Leesment (1873–1944), the first president of the ERC who held this post until 1940.

To recognize the extensive cooperation done during and after the War of Independence, the ERC established a badge of honour in 1920. In 1926 when its statutes were changed according to the wish of the state, the badge became essentially the first Estonian civil order.

SELLi (Soome-Eesti-Läti-Leedu) üliõpilasmängude auhinnakarikas.
Teostaja Uusi Kultaseppä OY. Hõbe. Helsinki, [1932].
Cup of the SELL student games. Made by Uusi Kultaseppä OY. Silver. Helsinki, [1932].

2009

MAI / May

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
18					1 Kevadpüha; volbripäev	2	3
19	4	5	6	7	8	9 ^{fl} Euroopa päev; nigulapäev	10 ^{fl} Emadepäev
20	11	12	13	14	15	16	17
21	18	19	20	21	22	23	24
22	25 Urbanipäev	26	27	28	29	30	31 1. nelipüha

7.–10. mai – Tartu kirjandusfestival *Prima Vista*
7–10 May – Tartu literary festival *Prima Vista*

SELLi (Soome-Eesti-Läti-Leedu) üliõpilasmängude auhinnakarikas. Teostaja Uusi Kultaseppä OY. Hõbe. Helsinki, [1932]. 28,5 cm.

Ki 100

Soome, Eesti, Läti ja Leedu üliõpilaskondade esimene konverents Tartus aprillis 1923 pani aluse nende koostööle (üldnimetus SELL), mis hõlmas info- ja üliõpilasvahetust, vastastikust õppedokumentide tunnustamist, karskusliikumist, sporti jm.

Soome presidendi annetatud SELLi mängude karika võitis esmakordselt 1932. aastal Soome, 1938. aasta mängudel jäi see koduseinte toel võitnud Tartu Ülikoolile. Teise maailmasõja algusega katkenud järjepidevus taastati SELLi XV mängude korraldamisega Tartus 1998.

Cup of the SELL (SELL – the first letters of Finland, Estonia, Latvia, and Lithuania in the respective languages) student games. Made by Uusi Kultaseppä OY. Silver. Helsinki, [1932]. 28,5 cm

Ki 100

The first conference of Finnish, Estonian, Latvian, and Lithuanian Student Unions in Tartu in April 1923 laid the foundations of their cooperation (under the general name SELL), which included exchange of information, exchange of students, mutual recognition of educational documents, temperance movement, sports, etc.

The cup of the SELL games, which was donated by the president of Finland, was first won by Finland in 1932. In 1938 it remained with the University of Tartu, who won the games that year with the support of home audience. The beginning of World War II interrupted the games; they were revived in 1998 when the XV SELL games took place in Tartu.

Tartu Ülikooli 300. aastapäeva mälestusmedal. Kunstnik Roman Tavast, kavand Voldemar Mellik. Pronks. 1932.
Medal commemorating the 300th anniversary of the University of Tartu. Artist Roman Tavast, design by Voldemar Mellik. Bronze. 1932.

2009

JUUNI / June

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
23	1 Lastekaitsepäev	2	3	4 Eesti lipu päev	5	6	7
24	8	9	10	11	12	13	14 Leinapäev
25	15	16	17	18	19	20	21 Suve algus kell 8.45
26	22	23 Võidupüha	24 Jaanipäev	25	26	27 Seitsmemagajapäev	28
27	29 Peetripäev	30					

23. juuni – Tartu Ülikooli Raamatukogu 207. aastapäev
23 June – 207th anniversary of Tartu University Library

Tartu Ülikooli 300. aastapäeva mälestusmedal.
Kunstnik Roman Tavast, kavand Voldemar Mellik.
Pronks. 1932. Ø 55 mm
F 39, s. 14a

Tartu Ülikooli 300. aastapäeva puhul valmis film *Alma mater Tartuensis*, anti välja trükiseid, mälestusraha, mälestusmedal jm. Aastapäeva suurejoonelisest tähistamisest võttis osa arvukalt väliskülalisi, teiste hulgas ka Rootsi kroonprints.

Mälestusmedali aversile on vermitud Tartu ülikooli asutaja Johan Skytte (1577–1645) ja rektor Johan Kõpu (1874–1970) portreed.

Medal commemorating the 300th anniversary of the University of Tartu. Artist Roman Tavast, design by Voldemar Mellik. Bronze. 1932. Ø 55 mm.
F 39, s. 14a

On the occasion of the 300th anniversary of the University of Tartu, the film *Alma mater Tartuensis* was made and relevant publications, a memorial coin, a memorial medal, etc. were issued. Many foreign guests, among them the Crown Prince of Sweden, took part in the magnificent celebrations of the anniversary.

The obverse of the medal depicts the stamped portraits of Johan Skytte (1577–1645), the founder of the University of Tartu, and Rector Johan Kõpp (1874–1970).

Tartu Ülikooli 300. aastapäeva postkaardid juubelimarkide ja eritempliga. 1932.
Postcards issued on the occasion of the 300th anniversary of the University of Tartu, with special stamps and a special postmark. 1932.

2009

JUULI / July

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
27			1	2 Heinajaarjapäev	3	4	5
28	6	7	8	9	10 Seitsmevennapäev	11	12
29	13 Mareta- ehk karusepäev	14	15	16	17	18	19
30	20	21	22 Madlipäev	23	24	25 Jaagupipäev	26 Annepäev
31	27	28	29 Olevipäev	30	31		

31. juuli – 200 aastat Tartu ülikooli peahoone pidulikust avamisest, arhitekt Johann Wilhelm Krause (1757–1828)
31 July – 200th anniversary of the festive opening of the main building of the University of Tartu; it was designed by architect Johann Wilhelm Krause (1757–1828)

**Tartu Ülikooli 300. aastapäeva postkaardid
juubelimarkide ja eritempliga. 1932.**
F 87, s. 30

Tartu Ülikooli 300. aastapäeva tähistamiseks anti välja erimargid, kujundati eriümbrik ning võeti kasutusele eritempel. Ametlikke piduüritusi 29. juunil–1. juulil 1932 pildistas juubelitoimkonna ülesandel fotograaf Konstantin Kalamees (1895–1990).

**Postcards issued on the occasion of the 300th
anniversary of the University of Tartu, with special
stamps and a special postmark. 1932.**
F 87, s. 30

To celebrate the 300th anniversary of the University of Tartu, special postage stamps were issued and a special postmark was used. The official celebrations from 29 June to 1 July 1932 were photographed by Konstantin Kalamees (1895–1990), who had been commissioned to do so by the anniversary committee.

Rootsi Kuningriigi Põhjätähe 3. järgu orden
Tartu Ülikooli Raamatukogu direktorile
Friedrich Puksoole 1932.
The Order of the North Star of the Kingdom of
Sweden, 3rd rank, awarded in 1932 to Friedrich
Puksoo, director of Tartu University Library.

2009

AUGUST / August

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
31						1	2
32	3	4	5	6	7	8	9
33	10 Lauritsapäev	11	12	13	14	15 Rukkimaarjapäev	16
34	17	18	19	20 Taasiseseisvumispäev	21	22	23
35	24 Pärtlipäev	25	26	27	28	29	30
36	31						

31. august – 2009/2010. õppeaasta avaaktus
31 August – opening ceremony of the academic year 2009/2010

Rootsi Kuningriigi Põhjatähe 3. järgu orden Tartu Ülikooli Raamatukogu direktorile Friedrich Puksoole 1932.

F 59, s. 11, 457

Friedrich Puksoo (1935. a-ni Puksov; 1890–1969) oli Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor 1919–1944. Oma loengutega bibliograafiast ja raamatu ajaloost pani ta aluse kõrgema raamatukoguhariduse andmisele Eestis. Okupatsioonivõimude vahetumisel 1944 korraldas F. Puksoo raamatukogu varade varjendamist, päästes need Saksamaale viimisest ja võimalikust hukust lahingutules. 1945 arreteeriti F. Puksoo süüdistatuna koostöös Saksa okupatsioonivõimudega, nõukogude vangilaagrist vabanes ta 1956.

Raamatuteadlasena valmisid F. Puksool 1932. aastal uurimused rootsiaegse Tartu ülikooli trükikoja, raamatukogu ja raamatukaubanduse ajaloost, mida Rootsi Kuningriik tunnustas Tartu Ülikooli 300. aastapäeva puhul kõrge autasuga.

The Order of the North Star of the Kingdom of Sweden, 3rd rank, awarded in 1932 to Friedrich Puksoo, director of Tartu University Library.

F 59, s. 11, 457

Friedrich Puksoo (until 1935, Puksov; 1890–1969) was the director of Tartu University Library from 1919 to 1944. With his lectures on bibliography and book history, he laid the foundations of higher education in librarianship in Estonia. As the occupation authorities changed in 1944, F. Puksoo organized the hiding of the library's materials, rescuing these from being taken to Germany as well as from possible destruction in military action. In 1945 F. Puksoo was arrested, charged with collaborating with the German occupation authorities; he was released from Soviet prison camp in 1956.

As a book historian, in 1932 F. Puksoo completed studies on the history of the library and the printing shop of the University of Tartu as well as on the history of book trade during the Swedish rule, which were recognized with the high award by the Kingdom of Sweden on the occasion of the 300th anniversary of the University of Tartu.

Tartu Ülikooli füüsikaprofessor Harald Perlitz. Skulptor Ernst Jõesaar. 1949.
Harald Perlitz, professor of physics at the University of Tartu. Sculptor Ernst Jõesaar. 1949.

2009 SEPTEMBER / September

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
36		1 Teadmiste päev; ülemaailmne rahupäev	2	3	4	5	6
37	7	8 Ussimaarjapäev	9	10	11	12	13
38	14	15	16	17	18	19	20
39	21 Madisepäev	22 Vastupanuvõitluse päev	23 Sügise algus kell 0.18	24	25	26	27
40	28	29 Mihklipäev	30				

24. september – Tartu ülikooli mälestuspäev Raadil
24 September – commemoration day of the University of Tartu at Raadi cemetery

Tartu Ülikooli füüsikaproffessor Harald Perlitz.
Skulptor Ernst Jõesaar. Pronks. 1949. 31 cm.
Ki 356

Peterburis kõrghariduse omandanud Harald Perlitz (1889–1972) valiti 1921. aastal Tartu Ülikooli teoreetilise füüsika dotsendi, 1935 professori kohale. Röntgenanalüüsi ja spektrograafi kasutades pani H. Perlitz Eestis aluse aine kristallstruktuuri, eriti väärismetalle sisaldavate sulamite uurimisele. Tema juhendatud Tartu teadlasgrupi töötulemused on püsiva väärtusega ning nendele viidatakse erialakirjanduses tänapäevani. Rahvusvahelise mainega teadlasest sai 1940. aastal pagulane. Rootsis elades osales ta aktiivselt mitme väliseesti organisatsiooni asutamises ja tegevuses. H. Perlitzi kolleegide, õpilaste ja sõprade tellimusel valmistas kunstnik Ernst Jõesaar 1949. aastal tema büsti. Pronksi valatuna kingiti see 1957. aastal H. Perlitzile Eesti Komitee auliikmeks valimise puhul. 1996. aastal jõudis büst koos teadlase arhiivipärandiga Tartu Ülikooli Raamatukogusse.

Harald Perlitz, professor of physics at the University of Tartu. Sculptor Ernst Jõesaar. Bronze. 1949. 31 cm.
Ki 356

Harald Perlitz (1889–1972) got his higher education in St. Petersburg. In 1921 he was elected docent and in 1935, professor of theoretical physics at the University of Tartu. With the use of X-ray analysis and a spectrograph, H. Perlitz laid the foundations of the study of the crystal structure of substances, particularly the alloys containing precious metals in Estonia. The results of the group of scientists supervised by him in Tartu have lasting value and are referred to in special literature to this day. This scientist of international reputation became a refugee in 1940. While living in Sweden, he took an active part in the foundation and activities of several organizations of foreign Estonians. H. Perlitz's colleagues, students, and friends gave the artist Ernst Jõesaar an order for his bust, which was completed in 1949. Cast in bronze, it was presented to H. Perlitz in 1957 on the occasion of his election as an honorary member of the Estonian Committee. In 1996 the bust arrived in Tartu University Library with his personal archives.

Tartu Ülikooli neuroloogiaprofessor Ludvig Puusepp Padua ülikooli audoktorina 1922; Prantsuse Vabariigi medal L. Puusepale. Kunstnik Jean-Baptiste Daniel Dupuis. Pronks. 1925.
Ludvig Puusepp, professor of neurology at the University of Tartu, as an honorary doctor of the University of Padua in 1922; medal of the French Republic, awarded to L. Puusepp. Artist Jean-Baptiste Daniel Dupuis. Bronze. 1925.

2009

OKTOOBER / October

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
40				1	2	3	4
41	5	6	7	8	9	10	11
42	12	13	14 Kolletamispäev	15	16	17	18 Luukapäev
43	19	20	21	22	23	24	25 Üleminek talveajale
44	26	27	28 Simunapäev	29	30	31 Usupuhastuspüha	

25. oktoober – Tartu Ülikool 377
25 October – 377th anniversary of the University of Tartu

Tartu Ülikooli neuroloogiaprofessor Ludvig Puusepp
Padua ülikooli audoktorina. Foto. 1922. 13,6 x 8,5 cm.
F 39, s. 1173:4

Prantsuse Vabariigi medal Ludvig Puusepale,
Prantsuse Teadusliku Instituudi presidendile. Kunstnik
Jean-Baptiste Daniel Dupuis. Pronks. 1925. Ø 74 mm.
F 39, s. 14a

Eesti ülikooli rajamise keerukaim probleem oli sobivate õppejõudude leidmine, kuigi teaduskraadiga eestlasi oli juba üsna arvukalt. 1920. aastal sai Tartu Ülikooli neuroloogiaprofessoriks ja närvikliiniku juhatajaks Peterburis õppinud ja neurokirurgia rajajana rahvusvahelise maine omandanud Ludvig Puusepp (1875–1942). Tema loodud uudsete neurokirurgiliste operatsioonimeetodite tõttu tuldi Tartu Ülikooli närvikliinikusse välismaaltki, et siin õppida või end ravida. L. Puusepp oli Eesti Neuroloogia Seltsi ning ajakirja *Folia Neuropathologica Estoniana* asutaja, Eesti Teaduste Akadeemia liige.

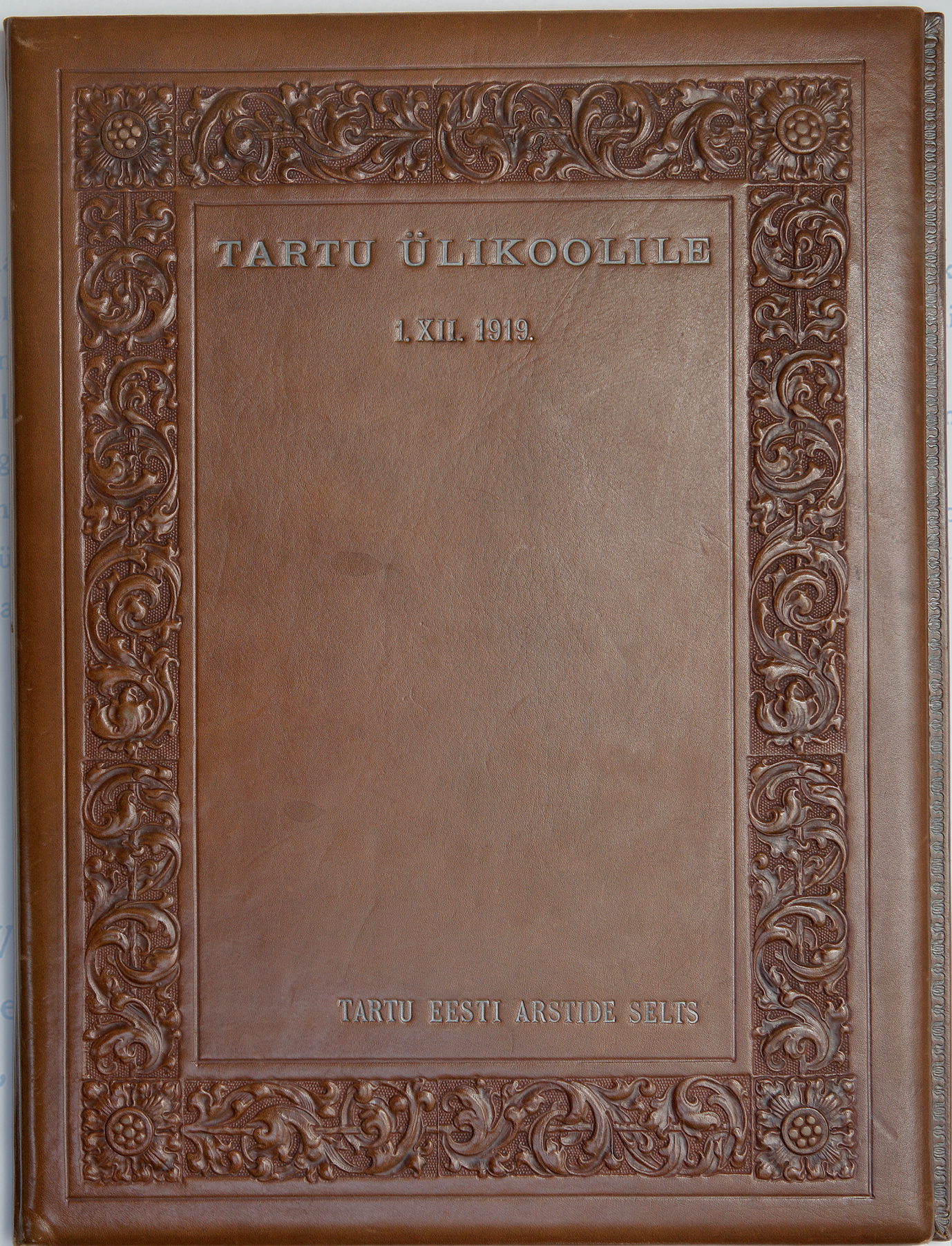
L. Puusepp oli mitme välisülikooli audoktor ning teadusasutuse au- või kirjavahetajaliige. Tema algatusel loodi Tartus Prantsuse Teaduslik Instituut, selle esimese presidendina pälvis ta Prantsuse Vabariigi kõrge autasu.

Ludvig Puusepp, professor of neurology at the
University of Tartu, as an honorary doctor of the
University of Padua. Photograph. 1922. 13,6 x 8,5 cm.
F 39, s. 1173:4

Medal of the French Republic, awarded to L. Puusepp,
president of the French Scientific Institute. Artist Jean-
Baptiste Daniel Dupuis. Bronze. 1925. Ø 74 mm.
F 39, s. 14a

The most complicated problem at the foundation of the Estonian university was to find suitable teaching staff, although quite a large number of Estonians possessed an academic degree by that time. In 1920 Ludvig Puusepp (1875–1942) became professor of neurology and director of the Neurological Clinic of the University of Tartu. He had studied in St. Petersburg and acquired international standing as a founder of neurosurgery. Because of the innovative methods he used in neurosurgical operations, the Neurological Clinic of the University of Tartu was even visited by foreigners to study or get treatment there. L. Puusepp was the founder of the Estonian Neurological Society and the journal *Folia Neuropathologica Estoniana*, as well as a member of the Estonian Academy of Sciences.

L. Puusepp was an honorary doctor of several foreign universities and an honorary or corresponding member of many scientific institutions. He initiated the foundation of the French Scientific Institute in Tartu. As its first president, he received the high award of the French Republic.

TARTU EESTI ARSTIDE SELTS

Tartu Eesti Arstide Seltsi auaadress Tartu Ülikoolile. Nahkkaaned Karl Unger. 1919.

Honorary address from the Tartu Estonian Physicians' Society to the University of Tartu. Leather covers by Karl Unger. 1919.

2009

NOVEMBER / November

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljäpäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
44							1 Pühakutepäev
45	2 Hingedpäev	3	4	5	6	7	8 Isadepäev
46	9	10 Mardipäev	11	12	13	14	15
47	16 Taassünnipäev	17	18 Läti Vabariigi väljakuulutamise päev	19	20	21	22
48	23	24	25 Kadripäev	26 Kodanikupäev	27	28	29 1. advent
	30 Andresepäev						

Tartu Eesti Arstide Seltsi auaadress Tartu Ülikoolile.
Nahkkaaned Karl Unger. 1919. 37 x 28,5 cm.

Aa 200

13. mail 1918 asutati Tartus professor Henrik (Heinrich) Koppeli (1863–1944) algatusel Tartu Eesti Arstide Selts, mille esimeheks valiti professor Aleksander Paldrock. Seltsi esindajad osalesid emakeelse ülikooli avamise eeltööde komisjonis, mis tegutses 16. maist 8. juulini 1919.

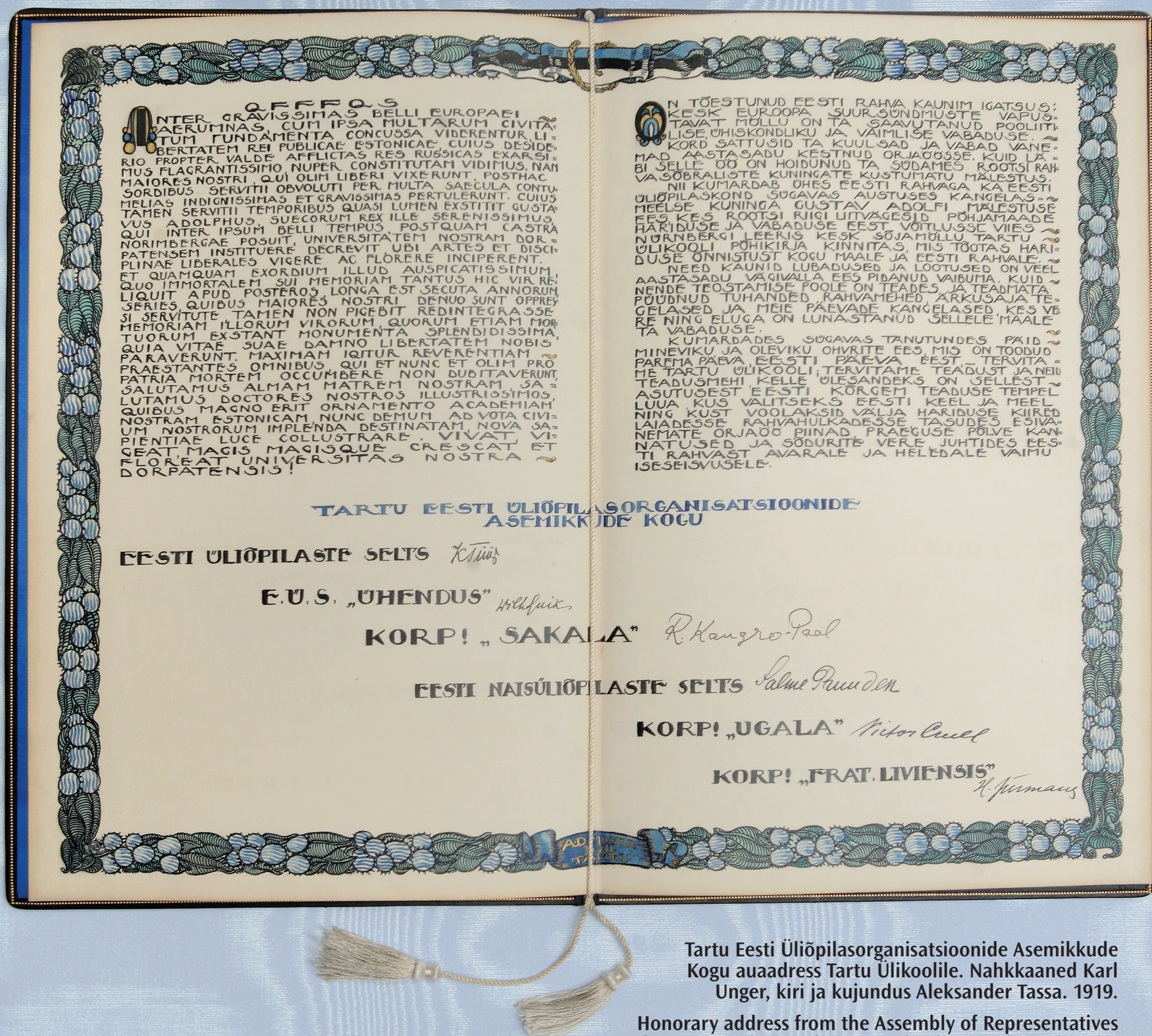
“Su valu südames mul keeb, Su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb. [...] Meie üksikud kaome, Sina aga ela, kosu ja õitse igawesti, uhkuseks wabale Eestile!” sõnastas selts oma palavad tervitused *alma mater*’i aupäevaks 1. detsembril 1919.

Honorary address from the Tartu Estonian Physicians’ Society to the University of Tartu. Leather covers by Karl Unger. 1919. 37 x 28,5 cm.

Aa 200

On 13 May 1918, the Tartu Estonian Physicians’ Society was founded in Tartu on the initiative of Professor Henrik (Heinrich) Koppel (1863–1944). Professor Aleksander Paldrock was elected its chairman. Representatives of the Society participated in the activity of the commission for reopening the University of Tartu, which was active from 16 May to 8 July 1919.

The Society greeted the University of Tartu on its glorious day, 1 December 1919, as follows: „Your pain boils in my heart, your happiness and joy make me happy. [...] We, individuals, disappear, but you live, improve, and prosper for ever as a pride and joy of a free Estonia!“

Tartu Eesti Üliõpilasorganisatsioonide Asemikkude Kogu auaadress Tartu Ülikoolile. Nakkkaaned Karl Unger, kiri ja kujundus Aleksander Tassa. 1919.

Honorary address from the Assembly of Representatives of Tartu Estonian Student Organizations to the University of Tartu. Leather covers by Karl Unger, writing and design by Aleksander Tassa. 1919.

2009 DETSEMBER / December

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
49		1	2	3	4	5	6 2. advent; talvine nigulapäev
50	7	8	9	10	11	12	13 3. advent; luutsinapäev
51	14	15	16	17 Tõnispäev	18	19	20 4. advent
52	21 Toomapäev; talve algus kell 19.47	22	23	24 Jõululaupäev	25 1. jõulupüha	26 2. jõulupüha	27
1	28 Süütlastepäev	29	30	31 Vana-aasta			

1. detsember – rahvusülikooli 90. aastapäev, audoktorite promoveerimine

1 December – 90th anniversary of Estonian national university, promotion of Honorary Doctors

Tartu Eesti Üliõpilasorganisatsioonide Asemikkude Kogu auaadress Tartu Ülikoolile. Nahkkaaned Karl Unger, kiri ja kujundus Aleksander Tassa. 1919. 42,5 x 27 cm.

Aa 325

1914. aastal asutatud Tartu Eesti Üliõpilasorganisatsioonide Asemikkude Kogu boikoteeris saksakeelset Tartu Ülikooli, *Landesuniversität*'i, mille Saksa okupatsioonivõimud avasid 15. septembril 1918. Esimesel võimalusel asus eesti üliõpilaskond tegutsema emakeelse ülikooli rajamise heaks. Novembris 1918 Tallinnas toimunud Tartu, Riia, Petrogradi ja Moskva eesti üliõpilasorganisatsioonide esindajate koosolekust osavõtjate soov, et rahvusülikool alustaks tööd juba jaanuaris 1919, oli ennatlik – puudusid õppejõud, paljud üliõpilased ning keskkooliõpilased olid Vabadussõjas ning mitmed ülikooli hooned sõjavajadusteks hõivatud. Üliõpilasorganisatsioonide asemikekogu esindajad osalesid eestikeelse ülikooli avamise eeltööde komisjonis.

Honorary address from the Assembly of Representatives of Tartu Estonian Student Organizations to the University of Tartu. Leather covers by Karl Unger, writing and design by Aleksander Tassa. 1919. 42,5 x 27 cm.

Aa 325

The Assembly of Representatives of Tartu Estonian Student Organizations, which was founded in 1914, boycotted the German-language University of Tartu, the *Landesuniversität*, which was opened by the German occupation authorities on 15 September 1918. At the first chance, the Estonian students began to act for the foundation of an Estonian-language university. In November 1918, a meeting of representatives of Estonian student organizations from Tartu, Riga, Petrograd, and Moscow took place in Tallinn. The participants expressed the wish that the Estonian national university should start its activity in January 1919 already, but it was still too early – there were no teaching staff, many students and secondary school pupils were in the War of Independence, and several university buildings were used for military purposes. Representatives of the Assembly of Representatives of Student Organizations took part in the activity of the commission for opening the University of Tartu as an Estonian-language university.

Määrused Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli astumiseks.

§ 1.

Oma käega kirjutatud sooviavaldused Tartu Ülikooli astumiseks tulevad isiklikult anda või posti kaudu saata Ülikooli kantseleisse rektori nimel ühes: a) vanaduse b) hariduse astme c) riigialamluse ja d) väeteenistuse kohustuse algkirjaliste tunnistustega.

Tähendus: Väljamaalaste juures võib riigialamluse tunnistuse aset ka väljamaa pass täita.

§ 2.

Üliõpilaseks võetakse vastu igasse fakulteedi, kes vähemalt 17 a. vana on ja kes õigustega keskkooli (gümnaasiumi, realkooli, realgümnaasiumi, kommertskooli) või selle vääriliseks tunnistatud õpeasutuse, õpetajate instituudi ehk vaimuliku seminaari on lõpetanud.

Märkus 1: Naisgümnaasiumi 7 klassi ja kaheksanda pädagoogilise klassi õpilased, kes kooli lõpetasid enne 3 juuli 1916 a. seaduse maksmapanemist, võetakse vastu täienduseksamiga matemaatikas ja füüsikas. Viimastel jääb täienduseksam nendes ainetes ära, kui ta neil peaaaineks oli. Niisama teevad naisgümnaasiumi lõpetajad täienduseksami ka ühes uues keeles, kui neil selle mõistmise kohta koolitunnistus puudub.

Märkus 2: Esimese poolaasta jooksul tuleb veel täienduseksam teha matemaatikas neil, kes tänavu kevadel keskkooli lõpetasid ja kellele selle jaoks Ülikooli juures iseäraline algmatemaatika kursus korraldatakse.

Märkus 3: Endised üliõpilased peavad tõenduse tooma, et nad üliõpilased on olnud.

Märkus 4: Üliõpilastele, kes ajaloo-filosoofia, õigusteaduse, arstiteaduse või loomaarsti teaduskonda on astunud ja kellel Ladina keele teadmise kohta tunnistus puudub, korraldab Ülikooli valitsus esimese aasta jooksul Ladina keele kursusi.

§ 3.

Rohuteadlasi võetakse vastu kuulajateks 26. juuli 1919 a. seaduse alusel, mis järgmiselt käib:

1) Apteegi õpilasteks võib vastu võtta ainult neid isikuid, kellel gümnaasiumi lõputunnistus, või kes mõne teise keskkooli on lõpetanud ja teinud Ladina keele täienduseksami gümnaasiumi kursuse ulatuses.

2) Apteegi õpilaste praktika aeg kestab 2 aastat ja annab õiguse rohuteaduse õppimiseks Ülikoolis.

Tähendus: Apteegi õpilaste kohta, kes enne nimetatud määruse väljaandmist apteeki on astunud, jäävad endised seadused maksma.

§ 4.

Wabakuulajaks võib astuda rektori loal igauks, kes vähemalt 17 aastat vana on.

§ 5.

Eesti Vabariigi kodanikud üliõpilased maksavad immatrikuleerimise maksu 50 marka ja õpemaksu pooles aastas 250 marka. Väljamaalased maksavad kaks korda rohkem. Vabakuulajate õpemaks on üliõpilaste omaga ühesuurune.

Päale selle on veel tarvilikud eriasutuste (laboratooriumide, kliinikute j. n. e.) maksud.

§ 6.

Kantselei vastab üksikute järelepärimiste päale ainult sel korral, kui vastuse kulud on ette makstud.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus.

Määrused Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli astumiseks. Tartu, [1919].
Admission regulations at the University of Tartu of the Estonian Republic. Tartu, [1919].

2010

JAANUAR / January

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
1					1	2	3
2	4	5	6	7	8	9	10
3	11	12	13	14	15	16	17
4	18	19	20	21	22	23	24
5	25	26	27	28	29	30	31

VEEBRUAR / February

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
5	1	2	3	4	5	6	7
6	8	9	10	11	12	13	14
7	15	16	17	18	19	20	21
8	22	23	24	25	26	27	28

MÄRTS / March

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
9	1	2	3	4	5	6	7
10	8	9	10	11	12	13	14
11	15	16	17	18	19	20	21
12	22	23	24	25	26	27	28
13	29	30	31				

APRILL / April

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
14				1	2	3	4
15	5	6	7	8	9	10	11
16	12	13	14	15	16	17	18
17	19	20	21	22	23	24	25
18	26	27	28	29	30		

MAI / May

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
18						1	2
19	3	4	5	6	7	8	9
20	10	11	12	13	14	15	16
21	17	18	19	20	21	22	23
22	24	25	26	27	28	29	30
23	31						

JUUNI / June

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
23		1	2	3	4	5	6
24	7	8	9	10	11	12	13
25	14	15	16	17	18	19	20
26	21	22	23	24	25	26	27
27	28	29	30				

JUULI / July

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
27				1	2	3	4
28	5	6	7	8	9	10	11
29	12	13	14	15	16	17	18
30	19	20	21	22	23	24	25
31	26	27	28	29	30	31	

AUGUST / August

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
31							1
32	2	3	4	5	6	7	8
33	9	10	11	12	13	14	15
34	16	17	18	19	20	21	22
35	23	24	25	26	27	28	29
36	30	31					

SEPTEMBER / September

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
36			1	2	3	4	5
37	6	7	8	9	10	11	12
38	13	14	15	16	17	18	19
39	20	21	22	23	24	25	26
40	27	28	29	30			

OKTOOBER / October

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
40					1	2	3
41	4	5	6	7	8	9	10
42	11	12	13	14	15	16	17
43	18	19	20	21	22	23	24
44	25	26	27	28	29	30	31

NOVEMBER / November

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
45	1	2	3	4	5	6	7
46	8	9	10	11	12	13	14
47	15	16	17	18	19	20	21
48	22	23	24	25	26	27	28
49	29	30					

DETSEMBER / December

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
49			1	2	3	4	5
50	6	7	8	9	10	11	12
51	13	14	15	16	17	18	19
52	20	21	22	23	24	25	26
1	27	28	29	30	31		

**Määrused Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli astumiseks.
Tartu, [1919].**

F 55, n. 2, s. 1

Tartu Ülikooli üliõpilaste vastuvõtumäärused kinnitas haridusminister septembris 1919. See võimaldas alustada ametlikku vastuvõttu ning 6. oktoobril õppetööd. Rahvusülikooli pidulikuks avamiseks 1. detsembril 1919 oli Tartu Ülikoolis 347 üliõpilast, paljud endised tudengid ja keskkooliõpilased olid veel Vabadussõja rinnetel. Aasta hiljem oli ülikoolis juba enam kui poolteisttuhat üliõpilast.

**Admission regulations at the University of Tartu of the
Estonian Republic. Tartu, [1919].**

F 55, n. 2, s. 1

The admission regulations of the University of Tartu were confirmed by the Minister of Education in September 1919. This made it possible for the university to officially start admissions, and teaching could begin on 6 October. By the festive opening of the national university on 1 December 1919, the university had only 347 students, since many former students and secondary school pupils were still in the battles of the War of Independence. A year later, however, the university had more than 1,500 students.

Koostanud Malle Ermel, Mare Rand, Kadri Tammur
Fotod Malev Toom
Kujundanud Eve Valper
Toimetanud Mare Rand
Tõlkinud Sulo Lembinen
Produtsent Ilona Smuškina

W. Struve 1, 50091 Tartu
Telefon (+372) 737 5702
Faks (+372) 737 5701
E-post library@utlib.ee
www.utlib.ee

© Tartu Ülikooli Raamatukogu

Compiled by Malle Ermel, Mare Rand, and Kadri Tammur
Photographs by Malev Toom
Design by Eve Valper
Edited by Mare Rand
Translated by Sulo Lembinen
Produced by Ilona Smuškina

1, W. Struve St., 50091 Tartu, Estonia
Phone +372 737 5702
Fax +372 737 5701
E-mail library@utlib.ee
www.utlib.ee

© Tartu University Library